

KOSCHITZKI

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

21. července 2005 *

Ve věci C-30/04,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES podaná rozhodnutím Tribunale di Bolzano (Itálie) ze dne 9. ledna 2004, došlým Soudnímu dvoru dne 28. ledna 2004, v řízení

Ursel Koschitzki

proti

Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS),

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda čtvrtého senátu, zastupující předsedu prvního senátu, N. Colneric (zpravodaj), K. Schiemann, E. Juhász a M. Ilešič, soudci,

* Jednací jazyk: italština.

generální advokát: F. G. Jacobs,
vedoucí soudní kanceláře: L. Hewlett, vrchní rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 17. března 2005,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za U. Koschitzki M. Rossim, R. Ciancaglinim a K. de Guelmi Cuccurullem, avvocati,
- za Istituto nazionale della previdenza sociale (INPS) A. Todarem, A. Ricciem a N. Valente, avvocati
- za Komisi Evropských společenství L. Pignataro a D. Martinem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 4. května 2005,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 46 odst. 2 písm. b) nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů

sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění změněném a aktualizovaném nařízením Rady (EHS) č. 2001/83 ze dne 2. června 1983 (Úř. věst. L 230, s. 6; Zvl. vyd. 05/01, s. 35), ve znění nařízení Rady (ES) č. 3096/95 ze dne 22. prosince 1995 (Úř. věst. L 335, s. 10, dále jen „nařízení č. 1408/71“).

- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi U. Koschitzki a Istituto nazionale della previdenza sociale (Národní úřad sociálního zabezpečení, dále jen „INPS“) ohledně výpočtu poměrného starobního důchodu U. Koschitzki.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

- 3 Článek 1 nařízení č. 1408/71 stanoví:

„Pro účely tohoto nařízení:

[...]

t) se ‚dávkami‘ a ‚důchody‘ rozumějí všechny dávky a důchody, včetně všech jejich součástí placených z veřejných prostředků, zvýšení z důvodů valorizace a doplňkové dávky, nestanoví-li hlava III jinak, a také peněžité dávky, které mohou být vyplaceny místo důchodů, a platby uskutečněné z důvodů náhrady nákladů na příspěvky“.

4 Článek 46 odst. 1 až 3 nařízení č. 1408/71 nazvaný „Přiznání dávek“ stanoví:

„1. Pokud byly splněny podmínky vyžadované právními předpisy členského státu pro získání nároku na dávky, aniž je nutno použít článek 45 nebo článek 40 odst. 3, použijí se tato pravidla:

a) příslušná instituce vypočte výši dávky, která by náležela:

i) jednak pouze podle jí uplatňovaných předpisů;

ii) jednak na základě odstavce 2;

[...]

2. Pokud byly podmínky vyžadované právními předpisy členského státu pro získání nároku na dávky splněny pouze po použití článku 45 nebo čl. 40 odst. 3, použijí se tato pravidla:

- a) příslušná instituce vypočte teoretickou výši, na kterou by dotyčná osoba mohla uplatnit nárok, pokud by všechny doby pojištění nebo bydlení získané podle právních předpisů členských států, které se na zaměstnanou osobu nebo osobu samostatně výdělečně činnou vztahovaly, byly získány v dotyčném členském státě a podle právních předpisů uplatňovaných institucí v době přiznání dávky. Pokud podle těchto právních předpisů není výše dávky závislá na délce získaných dob, považuje se tato výše za teoretickou výši uvedenou v tomto písmenu;
- b) příslušná instituce potom určí skutečnou výši dávky na základě teoretické výše uvedené v předchozím písmenu v poměru délky dob pojištění nebo bydlení získaných před vznikem pojistné události podle jí uplatňovaných právních předpisů k celkové délce dob pojištění a bydlení získaných před vznikem pojistné události podle právních předpisů všech členských států, kterých se to týká.

3. Dotyčná osoba má nárok na nejvyšší částku vypočtenou v souladu s odstavci 1 a 2 od příslušné instituce každého členského státu, kterého se to týká, aniž je dotčeno použití předpisů o snížení, pozastavení nebo odnětí stanovených právními předpisy, podle kterých dávka náleží.

V tom případě se srovnání, které má být provedeno, týká částek stanovených po uplatnění uvedených ustanovení“.

- 5 Článek 46a téhož nařízení, nazvaný „Obecná ustanovení týkající se snížení, pozastavení nebo odnětí dávek, použitelná na dávky v případě invalidity, stáří nebo pro pozůstalé podle právních předpisů členských států“ stanoví v odstavci 3:

„Pro použití ustanovení právních předpisů členského státu o snížení, pozastavení nebo odnětí dávek v případě souběhu dávky při invaliditě, stáří nebo pro pozůstalé s dávkou stejného druhu nebo s dávkou jiného druhu nebo s jiným příjmem, použijí se tato pravidla:

- a) dávky získané podle právních předpisů jiného členského státu nebo jiný příjem získaný v jiném členském státě se berou v úvahu pouze tehdy, pokud právní předpisy prvního členského státu stanoví přihlídnutí k dávkám nebo k příjmu získaným v zahraničí;
- b) výše dávek, které mají být přiznány jiným členským státem, se bere v úvahu před sražením daní, příspěvků sociálního zabezpečení a ostatních individuálních poplatků nebo srážek;
- c) nebere se v úvahu výše dávek získaných podle právních předpisů jiného členského státu, které jsou přiznány na základě dobrovolného pojištění nebo volitelného pokračujícího pojištění;
- d) pokud jsou ustanovení o snížení, pozastavení nebo odnětí dávek použitelná podle právních předpisů pouze jednoho členského státu v důsledku skutečnosti, že dotyčná osoba pobírá dávky podobného nebo jiného druhu vyplácené podle

právních předpisů jiných členských států nebo jiný příjem získaný na území jiných členských států, může být dávka vyplácená podle právních předpisů prvního členského státu snížena pouze v mezích výše dávek vyplácených nebo příjmu získaného na území jiných členských států.“

- 6 Článek 46c nařízení č. 1408/71 nazvaný „Zvláštní ustanovení použitelná v případě souběhu jedné nebo více dávek uvedených v čl. 46a odst. 1 a jedné nebo více dávek různého druhu nebo jiných příjmů, týká-li se to více členských států“ stanoví v odstavci 2:

„Pokud je dotyčná dávka vypočtena v souladu s čl. 46 odst. 2, dávky nebo dávky různého druhu od jiných členských států nebo jiný příjem a jakékoli jiné složky stanovené právními předpisy členského státu pro použití ustanovení o snížení, pozastavení nebo odnětí berou se v úvahu v poměru k dobám pojištění nebo bydlení uvedeným v čl. 46 odst. 2 písm. b) a jsou použity pro výpočet uvedené dávky.“

Vnitrostátní právní úprava

- 7 Doplatek určený k dosažení minimálního důchodu je dávka, kterou Italská republika vyplácí prostřednictvím INPS zejména poživatelům invalidního, starobního nebo pozůstalostního důchodu, k doplnění samotného důchodu, pokud je výše posledně uvedeného vyplývající z výpočtu zaplacených příspěvků nižší než „životní minimum“. Výše minimálního důchodu, která je stanovena ročně a podléhá určitým podmínkám týkajícím se příjmu, je v celém rozsahu placena z obecného daňového systému.

- 8 Článek 6 nařízení s mocí zákona č. 463 ze dne 12. září 1983 o naléhavých opatřeních v oblasti sociálního zabezpečení a kontroly veřejných výdajů, ustanoveních pro různá odvětví veřejné správy a prodloužení určitých lhůt (GURI č. 250 ze dne 12. září 1983, dále jen „nařízení č. 463/83“), nyní, po změně, zákon č. 638 ze dne 11. listopadu 1983 (GURI č. 310 ze dne 11. listopadu 1983, dále jen „zákon č. 638/83“), podřídil nárok na doplatek obecné podmínce, že příjemce nemá příjmy přesahující stanovený práh ani příjmy, které v souběhu s příjmy jeho manžela přesahují zvýšený práh, přičemž uvedený zákon stanoví určité výjimky.
- 9 Článek 4 legislativního nařízení č. 503 ze dne 30. prosince 1992 (běžný doplněk ke GURI č. 305 ze dne 30. prosince 1992, dále jen „legislativní nařízení č. 503/92“), který přeformuloval článek 6 zákona č. 638/83, stanovil nové limity příjmů pro získání doplatku. Výpočet limitu příjmů zahrnuje příjem manžela, s nímž dotyčná osoba žije ve společné domácnosti, aniž jsou podle práva odloučení.
- 10 Článek 1 odst. 16 zákona č. 335 ze dne 8. srpna 1995 o reformě povinného a doplňkového důchodového systému (běžný doplněk ke GURI č. 190 ze dne 16. srpna 1995, dále jen „zákon č. 335/95“) stanoví základní zásadu, podle které „se ustanovení týkající se doplatku určeného k dosažení minimální částky nepoužijí na důchody přiznané výhradně podle systému příspěvků“.
- 11 Podle čl. 3 odst. 15 zákona č. 335/95:

„Ode dne vstupu tohoto zákona v platnost nemůže být měsíční částka důchodu, na kterou byl nárok získán na základě souběhu období pojištění a příspěvků stanovených mezinárodními dohodami nebo úmluvami o sociálním zabezpečení,

nižší, za každý rok přispívání, než čtyřicetina minimálního důchodu platného ke dni vstupu tohoto zákona v platnost, nebo ke dni přiznání důchodu, pokud jde o pozdější datum. V případě neúplného roku nemůže být uvedená částka nižší než 6 000 ITL měsíčně“.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 12 U. Koschitzki je poživatelkou italského starobního důchodu od října 1996. Dopršila 262 týdnů placení příspěvků v Itálii a 533 týdnů v Německu, celkem tedy 795 týdnů placení příspěvků.
- 13 U. Koschitzki dosáhla v říjnu 1996 rodinného příjmu vyššího, než je limit uvedený v článku 4 legislativního nařízení č. 503/92. V roce 1996 dosáhl rodinný příjem představovaný jejím příjmem a příjmem jejího manžela, s nímž žila ve společné domácnosti, výše 39 769 000 ITL, tedy 20 538,97 eur. Tentýž rok byl limit uvedený v článku 6 zákona č. 638/83, ve znění článku 4 legislativního nařízení č. 503/92, stanoven ve výši 660 300 ITL, tedy 341,01 eur měsíčně.
- 14 U. Koschitzki a INPS si odporují ohledně otázky, zda má být doplatek určený k dosažení minimálního italského důchodu vzat v úvahu při určení teoretické výše důchodu sloužící jako základ pro výpočet poměrného důchodu.
- 15 S odkazem na rozsudek ze dne 24. září 1998, Stinco a Panfilo (C-132/96, Recueil, s. I-5225), se U. Koschitzki domnívá, že je na tuto otázku třeba odpovědět kladně. Tvrdí, že italský poměrný důchod, který začala požívat dne 1. října 1996, má být

vypočten takto: minimální důchod v roce 1996 (660 300 ITL = 341,01 eur) x koeficient poměrného snížení podle čl. 46 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1408/71 (262 týdnů: 795 týdnů = 0,32956) = 217 600 ITL (112,38 eur).

- 16 Podle INPS není v projednávané věci namíste vzít v úvahu daný doplatek při určení teoretické výše. Tato částka činí 36 540 ITL (18,87 eur), což vede k italskému poměrnému důchodu ve výši 12 042 ITL (6,21 eur) měsíčně.
- 17 INPS nakonec rozhodl vyplatit důchod ve výši 83 000 ITL, tedy 42,86 eur měsíčně.
- 18 V předkládacím usnesení Tribunále di Bolzano poznamenává, že znění výše uvedeného rozsudku Stinco a Panfilo, zdá se, dává za pravdu U. Koschitzki, pokud jde o způsob výpočtu. Nicméně se mu zdá, že uvedený rozsudek neupřesnil, zda uvedený doplatek, který je základem pro výpočet italského poměrného důchodu, má být vzat v úvahu, i když rodinný příjem přesahuje strop stanovený italským zákonem.
- 19 Podle předkládajícího soudu ve věci v původním řízení rodinný příjem, tedy příjem U. Koschitzki a příjem jejího manžela, s nímž žila ve společné domácnosti, bezesporu přesáhl příjmový strop. Podle italské právní úpravy nemá U. Koschitzki nárok na doplatek určený k dosažení italského minimálního důchodu.

- 20 Předkládající soud vysvětluje, že podle tvrzení INPS by způsob výpočtu navrhovaný žalobkyní vedl k nespravedlivému výsledku ve smyslu rovnosti zacházení mezi italským důchodcem a „mezinárodním“ důchodcem. Pokud dá Soudní dvůr za pravdu INPS, je třeba k výroku výše uvedeného rozsudku Stinco a Panfilo dodat upřesnění „pokud nejsou přesaženy limity příjmů a další stanovené podmínky“.
- 21 Za takových podmínek se předkládající soud rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Má být s ohledem na článek 42 [...] ES [...], který v oblasti sociálního zabezpečení ukládá přijetí opatření nezbytných k zajištění volného pohybu pracovníků, vykládán článek 46 odst. 2 písm. b) nařízení (EHS) č. 1408/71 v tom smyslu, že základ pro výpočet italského poměrného důchodu má být vždy tvořen teoretickým důchodem doplněným k dosažení minima, i když jsou přesaženy limity příjmů stanovené italským zákonem pro doplatek určený k dosažení minimálního důchodu (článek 6 zákona č. 638/83, ve znění článku 4 legislativního nařízení č. 503/92), nebo v tom smyslu, že daný základ je tvořen čistým teoretickým důchodem (neúplná teoretická výše), pokud důchodce přesáhne limity příjmu stanovené italským zákonem pro získání výše uvedeného doplatku?“

K předběžné otázce

- 22 Článek 46 odst. 2 písm. b) nařízení č. 1408/71, na který odkazuje předložená otázka, odkazuje na teoretickou výši uvedenou v písm. a) uvedeného odstavce. Předkládající soud se v zásadě ptá, zda podle čl. 46 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1408/71 při určení

teoretické výše důchodu, sloužící jako základ pro výpočet poměrného důchodu, má být vzat v úvahu doplatek určený k dosažení minimálního důchodu stanoveného vnitrostátní právní úpravou, pokud jsou překročeny limity příjmů stanovené vnitrostátní právní úpravou týkající se daného doplatku.

- 23 Aby bylo možné odpovědět na tuto otázku, je třeba připomenout, že Soudní dvůr v bodě 22 výše uvedeného rozsudku Stinco a Panfilo určil, že čl. 46 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1408/71 musí být vykládán v tom smyslu, že ukládá příslušné instituci, aby zohlednila při určení theoretické výše důchodu, sloužící jako základ pro výpočet poměrného důchodu, doplatek určený k dosažení minimálního důchodu stanoveného vnitrostátní právní úpravou.
- 24 Ve věci, ve které byl vydán výše uvedený rozsudek, INPS přiznal Antoniu Stincovi a Ciru Panfilovi poměrné důchody v souladu s čl. 46 odst. 2 nařízení č. 1408/71 vypočtené na základě theoretických důchodů, které by žalobci dostali, kdyby pracovali celý svůj profesní život v Itálii. Výše uvedených theoretických důchodů byla na takové úrovni, že za předpokladu, že by zúčastnění skutečně měli nárok na národní důchod v dané výši, by jim byl udělen doplatek stanovený italským zákonem za účelem dosažení minimálního důchodu (viz bod 8 výše uvedeného rozsudku Stinco a Panfilo).
- 25 V projednávané věci, z důvodu přesažení limitů příjmů stanovených vnitrostátní právní úpravou týkající se doplatku určeného k dosažení minimálního důchodu, nemá pojištěná osoba v situaci U. Koschitzki, která vykonávala veškerou svoji profesní činnost v daném členském státě, na uvedený doplatek nárok.

- 26 Aby bylo možné určit, zda za takových podmínek má být daný doplatek zohledněn při výpočtu teoretické výše podle čl. 46 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1408/71, je třeba toto ustanovení vykládat s ohledem na jeho znění a účel.
- 27 Z výslovného ustanovení čl. 46 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1408/71 vyplývá, že teoretická výše má být vypočtena, jako by pojištěná osoba vykonávala veškerou svoji profesní činnost výhradně v daném členském státě (rozsudek ze dne 26. června 1980, *Menzies*, 793/79, *Recueil*, s. 2085, bod 10).
- 28 Pokud jde o účel uvedeného článku, Soudní dvůr již konstatoval, že výpočet provedený podle uvedeného ustanovení má za cíl zajistit pracovníkovi maximální teoretickou výši, na jakou by mohl mít nárok, pokud by veškeré doby pojištění byly dovršeny v daném členském státě (výše uvedený rozsudek *Menzies*, bod 11).
- 29 Z toho vyplývá, že pokud právní úprava daného členského státu stanoví, že právo na doplatek podléhá obecné podmínce, že příjemce nemá příjmy přesahující stanovený práh, ani příjmy, které v souběhu s příjmy manžela, s nímž žije ve společné domácnosti, přesahují zvýšený práh, musí být toto ustanovení rovněž zohledněno při výpočtu teoretické výše uvedené v čl. 46 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1408/71.
- 30 U. Koschitzki nicméně tvrdí, že je třeba zvolit jiné řešení. V tomto ohledu tvrdí, že je třeba zohlednit definici pojmu „dávky“ uvedenou v čl. 1 písm. t) nařízení č. 1408/71, která stanoví, že se „dávkami“ a „důchody“ rozumějí všechny dávky a důchody včetně všech svých součástí placených z veřejných prostředků [...]. Jelikož jde o prvek

základní dávky, nemůže být doplatek určený k dosažení minimálního důchodu vyloučen z určení teoretického důchodu.

- 31 Nicméně pro určení teoretické výše důchodu samotná kvalifikace uvedeného doplatku jako „dávky“ ve smyslu čl. 1 písm. t) nařízení č. 1408/71 vůbec nepředjímá způsob, jímž má být uvedený doplatek zohledněn. Povinnost zohlednit uvedený doplatek neznamena povinnost dát mu obsah odlišný od obsahu, který má podle vnitrostátní právní úpravy.
- 32 Z toho vyplývá, že kvalifikace doplatku určeného k dosažení italského minimálního důchodu jako „dávky“ nezavazuje k tomu, aby byl při určení teoretické výše podle čl. 46 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1408/71 zahrnut doplatek, na který by si důchodce nemohl činit nárok, pokud by se na něj vztahovala pouze vnitrostátní právní úprava.
- 33 Kromě toho U. Koschitzki předkládá určité argumenty založené na výkladu čl. 46 odst. 3, článku 46a a článku 46c nařízení č. 1408/71. Tvrdí zaprvé, že stanovení příjmového stropu italskou právní úpravou má být posuzováno jako ustanovení o snížení ve smyslu článků 46a a 46c uvedeného nařízení. Zadruhé tvrdí, že podle čl. 46 odst. 3 uvedeného nařízení musí být výpočet jejího nároku na důchod ve smyslu čl. 46 odst. 2 téhož nařízení č. 1408/71 proveden v první fázi bez zohlednění ustanovení vnitrostátní právní úpravy týkající se snížení. K použití ustanovení o snížení dochází teprve ve druhé fázi výpočtu, když se přistoupí k porovnání mezi výší dávky náležející pouze podle vnitrostátní právní úpravy, s použitím jejich pravidel proti souběhu, a výší dávky náležející podle práva Společenství, s použitím jeho pravidel proti souběhu. Připomíná v tomto ohledu rozsudek ze dne 11. června 1992, Di Crescenzo a Casagrande, C-90/91 a C-91/91, Recueil, s. I-3851, bod 27.

- 34 Uvedené úvahy se zakládají na nesprávném výkladu nařízení č. 1408/71.
- 35 Je ustálenou judikaturou, že vnitrostátní právní předpis je třeba kvalifikovat jako ustanovení o snížení ve smyslu nařízení č. 1408/71, pokud výpočet, který ukládá, má za následek snížení výše dávky, na kterou by mohla mít dotčená osoba nárok s ohledem na skutečnost, že je příjemcem dávky v jiném členském státě (viz zejména rozsudky ze dne 22. října 1998, *Conti*, C-143/97, Recueil, s. I-6365, bod 25, a ze dne 7. března 2002, *Insalaca*, C-107/010, Recueil, s. I-2403, bod 16).
- 36 Naopak není ustanovením ve smyslu čl. 46 odst. 3, článků 46a a 46c nařízení č. 1408/71 takový vnitrostátní právní předpis, o jaký se jedná ve věci v původním řízení.
- 37 Pokud jde o výše uvedený rozsudek *Di Crescenzo a Casagrande*, týká se situace, v níž šlo o ustanovení o snížení dávek ve smyslu nařízení č. 1408/71. Uvedený rozsudek tedy nepotvrzuje tvrzení žalobkyně.
- 38 Ze všeho výše uvedeného vyplývá, že je třeba odpovědět na předloženou otázku tak, že článek 46 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1408/71 musí být vykládán v tom smyslu, že pro určení teoretické výše důchodu sloužící jako základ pro výpočet poměrného důchodu není příslušná instituce povinna vzít v úvahu doplatek určený k dosažení minimálního důchodu stanoveného vnitrostátní právní úpravou, pokud z důvodu přesažení limitů příjmů stanovených vnitrostátní právní úpravou týkající se uvedeného doplatku pojištěná osoba, která vykonávala veškerou svou profesní činnost v daném členském státě, nemá na uvedený doplatek nárok.

K nákladům řízení

- 39 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

Článek 46 odst. 2 písm. a) nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění nařízení Rady (EHS) č. 2001/83 ze dne 2. června 1983, ve znění nařízení Rady (ES) č. 3096/95 ze dne 22. prosince 1995, musí být vykládán v tom smyslu, že pro určení teoretické výše důchodu, sloužící jako základ pro výpočet poměrného důchodu, není příslušná instituce povinna vzít v úvahu doplatek určený k dosažení minimálního důchodu stanoveného vnitrostátní právní úpravou, pokud z důvodu přesazení limitů příjmů stanovených vnitrostátní právní úpravou týkající se uvedeného doplatku pojištěná osoba, která vykonávala veškerou svou profesní činnost v daném členském státě, nemá na uvedený doplatek nárok.

Podpisy.